

ГОТОВНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОБОТІ З УЧНЯМИ ЗАГАЛЬНООСВІТНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті розглянуто готовність учителя фізичної культури до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у роботі з учнями загальноосвітніх навчальних закладів як педагогічну проблему. Подано класифікацію категорій учителів за ставленням до нововведень: від учителів-новаторів до вчителів, у яких дуже сильний зв'язок з традиційним, старим підходом до навчання та виховання. У статті науково обґрунтовано структуру готовності вчителя до цієї діяльності. Розглянуто функції компонентів, які забезпечують творчу спрямованість педагога, інноваційну обізнаність учителя, його технологічну озброєність у сфері використання фізкультурно-оздоровчих технологій. Запропоновано спрощену модель структурування рівнів сформованості готовності вчителя фізичної культури до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у роботі з учнями загальноосвітніх навчальних закладів, які можна використовувати на внутрішньошкільному рівні.

Ключові слова: *готовність, учитель фізичної культури, фізкультурно-оздоровчі технології, функція, компонент, рівень.*

У суспільстві немає більш діалектичного й багатогранного явища ніж школа. Відповідно до завдань, які стоять перед школою, до вчителя фізичної культури висуваються вимоги, які піднімають його на високий щабель суспільства: професіоналізм, розвинутий інтелект, високі моральні якості, психічне й фізичне здоров'я, мудрість. Але водночас професія учителя є масовою, непрестижною, соціальна мотивація відсутня, професійно-педагогічна підготовка є неякісною. Тому очікуваного рівня досягає зовсім незначна кількість учителів. Головним виконавцем і практиком усієї багатогранної роботи з фізичного виховання в школі є вчитель фізичної культури. Від кваліфікації сучасного вчителя залежить не тільки проведення уроків, а й фізичне виховання учнів загалом та вдосконалення фізкультурно-оздоровчої роботи [3; 4].

Дослідження показують, що 36,4% учнів мають низький рівень здоров'я, 33,5% – нижче за середній, 22,6% – середній, 6,7% – вище від середнього й лише 0,8% – високий [2].

Міністерство охорони здоров'я та його обласні управління допомогли з'ясувати такі тенденції: упродовж 2007–2011 рр. було тринадцять випадків смертності дітей на уроках фізкультури. Це свідчить про існування проблем в організації системи фізичного виховання та низький рівень здоров'я дітей. Чинні програми з фізичної культури у школі наповнені видами рухової активності, які користуються низькою популярністю серед дітей, що викликає в школярів незадоволення і не стимулює їх до занять фізичною культурою та спортом. Для підвищення їх рухової активності, поліпшення фізичної підготовленості й рівня загального здоров'я на сучасному етапі розвитку суспільства актуальними є фізкультурно-оздоровчі технології.

Використання фізкультурно-оздоровчих технологій є інноваційною діяльністю загальноосвітніх навчальних закладів у сфері фізичної культури та спорту, сучасною концепцією системи фізичного виховання [5].

Загальнотеоретичні основи педагогічної інноваційної діяльності загальноосвітніх навчальних закладів висвітлено в працях Л. Ващенко, Л. Даниленко, В. Лазарева, Т. Сиротенко.

Методологія та конкретні шляхи підвищення ефективності системи фізичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів здійснюються за такими напрямками: визначення критеріїв ефективності системи фізичного виховання (М. Булатова, О. Куц, В. Платонов); розробка концепції системи фізичного виховання (В. Бальсевич, М. Бокарев, О. Дубогай, Ю. Копилов, Л. Лубишева, В. Лук'яненко, Т. Мейсон); обґрунтування змісту фізкультурно-оздоровчих занять (А. Віндюк, О. Власюк, І. Вовченко, О. Дубогай, Н. Карачевська, О. Кругляк, В. Семененко, О. Шиян); організаційно-методичне забезпечення фізкультурно-оздоровчих занять (Н. Гончарова, В. Кашуба, І. Когут).

Мета статті – теоретично обґрунтувати готовність учителя фізичної культури до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у роботі з учнями загальноосвітніх навчальних закладів.

Завдання: визначити структуру готовності, її компоненти, функції компонентів, рівні сформованості готовності вчителя фізичної культури до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у роботі з учнями загальноосвітніх навчальних закладів.

Ми підтримуємо думку О. Демінського про те, що вчитель фізичної культури – особа в школі помітна, найбільш активна й діяльна. Він є “генератором” руху як у прямому, так і в переносному значенні, тому до його готовності – особливі вимоги.

Сутність поняття “готовність вчителя фізичної культури до використання фізкультурно-оздоровчих технологій” відображає не лише особливості процесу оновлення, внесення нових елементів у традиційну систему освітньої практики, а й органічно включає в себе характеристику індивідуального стилю діяльності педагога-новатора. Готовність до використання фізкультурно-оздоровчих технологій передбачає вищий ступень педагогічної творчості, педагогічне винахідництво нового в педагогічній практиці, що спрямовано на формування творчої особистості, враховує соціально-економічні й політичні зміни в суспільстві й виявляється в цілепокладанні, визначенні мети, завдань, а також змісту та технологій фізичної культури з використанням сучасних фізкультурно-оздоровчих технологій.

У контексті нашого дослідження ми розуміємо фізкультурно-оздоровчу технологію як системне поняття, яке є синтезом сучасних науково обґрунтованих фізкультурно-оздоровчих засобів, що застосовуються в оздоровчій фізичній культурі, і новітніх психолого-педагогічних підходів у методиці побудови та проведення занять з урахуванням статевих і вікових особливостей учнів загальноосвітніх навчальних закладів та їх мотиваційних пріоритетів. Пріоритетом у учнів є фізкультурно-оздоровчі технології, тобто сучасні попу-

лярні види рухової активності, практичним проявом яких є велика різноманітність фізкультурно-оздоровчих занять з ритмічної та атлетичної гімнастики, аеробіки, шейпінгу, бодібілдингу, оздоровчого бігу, плавання, пілатесу, стрейчингу, йоги тощо. Ці заняття дають швидкі результати у фізичній підготовці, корекції фігури, зниженні маси тіла. Майбутнє за такими видами фізкультурно-оздоровчих технологій, які сприяють гармонійному розвитку інтелектуальних і рухових здібностей, викликають підвищений інтерес в учнів [5].

Учитель фізичної культури, який використовує в педагогічній діяльності фізкультурно-оздоровчі технології, – це особистість, котра здатна брати на себе відповідальність, вчасно враховувати ситуацію соціальних змін і є найбільш перспективним соціальним типом педагога. Як учитель-дослідник, він спрямований на науково обґрунтовану організацію навчально-виховного процесу з прогностичним спрямуванням, має адекватні ціннісні орієнтації, гнучке професійне мислення, розвинуту самосвідомість, є уособленням здорового способу життя, володіє руховими вміннями й навичками, має готовність до сприйняття нового у сфері фізкультурно-оздоровчих технологій, високий рівень самоактуалізації.

У психолого-педагогічних джерелах готовність визначається як активно-діяльний стан особистості, установка на певну поведінку, мобілізованість сил на виконання завдання.

Готовність особистості до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у роботі з учнями загальноосвітніх навчальних закладів виявляється, насамперед, у її здатності до організації, виконання й регулювання своєї діяльності, крім того, готовність зумовлюється багатьма чинниками, найважливішими з яких є знання системи методів різних оздоровчих технологій, наявність професійних знань і вмінь, безпосереднє включення особистості у фізкультурно-оздоровчу роботу, у процесі якої активно формуються потреби, інтереси та мотиви здобуття сучасних знань, умінь і навичок [1].

Готовність учителя до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у роботі з учнями загальноосвітніх навчальних закладів – це складне інтеграційне новоутворення особистості, суть якого становить взаємодія мотиваційно-орієнтаційного, змістовно-операційного й оцінно-рефлексивного компонентів.

Розрізняють п'ять категорій учителів за ставленням до нововведень (за Роджерсом):

- новатори – вчителі, які завжди першими сприймають усе нове, упевнено впроваджують і поширюють нові технології;
- вчителі, які першими здійснюють практичну (експериментальну) перевірку цінностей і інновацій у кожній школі;
- помірковані, які дотримуються правила “золотої середини” і не сприймають нового доти, поки його не впровадять більшість колег;
- учителі, які більше сумніваються, ніж вірять у нове, вони більш орієнтовані на старі технології, ніж на нові, а сприймають нове лише за загальної позитивної громадської думки;
- учителі, в яких дуже сильний зв'язок з традиційним, старим підходом до навчання та виховання, вони консервативні й відкидають все нове.

Дослідженням доведено, що до основних труднощів, пов'язаних із засвоєнням фізкультурно-оздоровчих нововведень, можна віднести: нерозробленість механізму реалізації фізкультурно-оздоровчої роботи в конкретному навчальному закладі; відсутність навчально-методичного забезпечення, сучасного обладнання; недостатня поінформованість учителів з проблем організації та проведення з фізкультурно-оздоровчої діяльності; відсутність сертифікованих критеріїв оцінювання ефективності цієї роботи; велике навантаження педагогів навчальною та іншими видами діяльності; обмеженість ресурсів тощо [6].

Структурними елементами готовності учителя фізичної культури до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у роботі з учнями загальноосвітніх навчальних закладів є взаємодія мотиваційно-орієнтаційного, змістовно-операційного й оцінно-рефлексивного компонентів (табл. 1).

Таблиця 1

**Структура готовності вчителя фізичної культури
до використання фізкультурно-оздоровчих технологій**

Компоненти	Характеристика
Мотиваційно-орієнтаційний	Характер ставлення вчителя фізичної культури до роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів; спрямованість особистості педагога; наявність “моделі” використання фізкультурно-оздоровчих технологій і їх значущості
Змістовно-операційний	Рівні системних знань; фізкультурно-оздоровча технологічність; володіння навичками практичної рухової діяльності (досвід)
Оцінно-рефлексивний	Самооцінка своєї готовності до використання фізкультурно-оздоровчих технологій; самокорекція; самоаналіз

Функції цих компонентів забезпечують творчу спрямованість педагога, інноваційну обізнаність учителя, його технологічну озброєність у сфері проблем нових педагогічних технологій, оперативну самокорекцію та оцінювання рівнів готовності до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у роботі з учнями загальноосвітніх навчальних закладів.

Функції мотиваційно-орієнтаційного компонента готовності учителя фізичної культури до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у роботі з учнями загальноосвітніх навчальних закладів:

- формування в учителя особистісно значущого ставлення до об'єкта й предмета його діяльності;
- вироблення навичок аналізу та прагнення до активного вирішення нестандартних педагогічних ситуацій, інтересу до планування й освоєння новітніх фізкультурно-оздоровчих технологій;
- формування настрою та постійної орієнтації на використання фізкультурно-оздоровчих технологій, які приваблюють своєю доступністю, варіативністю навантаження, емоційністю та можливістю змінювати зміст занять залежно від інтересів і підготовленості тих, хто займається.

Функції змістовно-операційного компонента:

- формування готовності вчителя фізичної культури до творчості (креативності);

– вміння творчо переосмислювати нововведення, відповідно до умов конкретного навчального закладу освіти, адаптувати впроваджені фізкультурно-оздоровчі технології, прагнути до оволодіння новими видами, методами й засобами використання цих технологій;

– майстерне володіння впроваджуваними фізкультурно-оздоровчими технологіями, методиками тощо;

– реалізовувати вміння оперувати цими технологіями.

Оцінно-рефлексивний компонент виконує функцію контролю та спрямований на об'єктивацію й оперативну корекцію процесу підготовки вчителя фізичної культури до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у роботі з учнями загальноосвітніх навчальних закладів.

Пропонуємо використати при побудові функціональної моделі формування готовності вчителя фізичної культури до використання фізкультурно-оздоровчих технологій три рівні сформованості такої готовності, а саме: високий; середній; низький.

На практиці, особливо на внутрішньошкільному рівні, можна використовувати дещо спрощену модель структурування рівнів сформованості готовності вчителя фізичної культури до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у роботі з учнями загальноосвітніх навчальних закладів (табл. 2).

Таблиця 2

Модель структурування рівнів сформованості

Рівень готовності	Професійні якості вчителя
Високий	Учитель фізичної культури володіє глибокими знаннями про фізкультурно-оздоровчі технології та практичними й руховими навиками їх упровадження в практику власної педагогічної діяльності. Використання фізкультурно-оздоровчих технологій стало внутрішньою потребою вчителя й має стійкий, дієвий характер
Середній	Учитель певною мірою володіє питанням використання фізкультурно-оздоровчих технологій, в основному має необхідні теоретичні та практичні знання, володіє руховими навиками, періодично звертається до сучасних оздоровчих технологій з метою використання їх у практиці роботи, таке використання має продуктивний характер
Низький	Учитель байдуже ставиться до проблеми, його теоретичні та практичні знання є недостатніми, рухові навички відсутні. У практиці роботи такого вчителя впровадження фізкультурно-оздоровчих технологій відбувається епізодично

Висновки. Готовність учителя фізичної культури до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у роботі з учнями загальноосвітніх навчальних закладів – це складне інтеграційне новоутворення особистості, суть якого становить взаємодія мотиваційно-орієнтаційного, змістовно-операційного й оцінно-рефлексивного компонентів.

Професійна діяльність учителя фізичної культури з використанням фізкультурно-оздоровчих технологій є вдосконаленням і оновленням освітньої практики у сфері фізкультурно-оздоровчої роботи загальноосвітніх навчаль-

них закладів. Формування культури здорового способу життя в учнівської молоді залежить, насамперед, від рівня освіти, виховання, педагогічної майстерності, зовнішнього вигляду самого учителя фізичної культури, який повинен виховувати учнів, який би пробуджував у них занепокоєність станом здоров'я суспільства й ініціював правильне мислення, поведінку, формував позитивну мотивацію на здоровий спосіб життя.

Список використаної літератури

1. Богданова І. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / І. Богданова. – К., 2003. – 39 с.
2. Литвин А. Двигательная активность и критерии эффективности системы физического воспитания / А. Литвин // Педагогика, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. праць. – Х., 2004. – № 20. – С. 53–64.
3. Москаленко Н. Педагогічні інновації у фізичному вихованні / Н. Москаленко // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2009. – № 1. – С. 19–22.
4. Москаленко Н. Готовність вчителів фізичної культури до інноваційної діяльності / Н. Москаленко // Молода спортивна наука України: зб. наук. праць. – Л., 2006, – С. 299–301.
5. Пономаренко М.В. Сучасні фізкультурно-оздоровчі технології в системі фізичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів / М.В. Пономаренко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. праць. – Запоріжжя, 2012. – Вип. 24 (77). – С. 286–294.
6. Чинкина Н. Педагогические основы стимулирования мотивации творческого саморазвития учителя в условиях инновационной деятельности: дис. ... д-ра пед. наук 13.00.01 / Н. Чинкина. – Казань, 2000. – 497 с.

Стаття надійшла до редакції 14.01.2014.

Верховская М.В. Готовность учителя физической культуры к использованию физкультурно-оздоровительных технологий в работе с учащимися общеобразовательных учебных заведений как педагогическая проблема

В статье рассмотрена готовность учителя физической культуры к использованию физкультурно-оздоровительных технологий в работе с учащимися общеобразовательных учебных заведений как педагогическая проблема. Представлена классификация категорий учителей по отношению к нововведениям: от учителей-новаторов к учителям с очень сильной связью с традиционным, старым подходом к обучению и воспитанию. В статье научно обоснована структура готовности учителя к этой деятельности. Рассмотрены функции компонентов, обеспечивающих творческую направленность педагога, инновационную осведомленность учителя, его технологическую вооруженность в сфере использования физкультурно-оздоровительных технологий. Представлена упрощенная модель структурирования уровней сформированности готовности учителя физической культуры к использованию физкультурно-оздоровительных технологий в работе с учащимися общеобразовательных учебных заведений, которые можно использовать на внутришкольном уровне.

Ключевые слова: *готовность, учитель физической культуры, физкультурно-оздоровительные технологии, функция, компонент, уровень.*

Verkhovskaya M. Readiness of the physical education teacher to use physical – health technologies in working with pupils of secondary schools as a pedagogical problem

The article considers the readiness of the physical education teacher to use physical – health technologies in working with pupils of secondary schools. Scientifically substantiated readiness structure, its components, functions, components, levels of readiness.

Using physical – health improving technologies as an innovation activity for secondary schools in the field of physical culture and sports, and is one of modern concepts of the system of Physical Education. This paper deals with the readiness of the Physical Education teacher to use physical – health improving technologies in working with students of secondary schools as a pedagogical problem. The classification of categories of teachers according to their attitude towards innovations – from innovative teachers to teachers which have very strong connection with traditions, old approaches to education and training, is submitted.

The structure of readiness of a teacher to this activity is substantiated in the article. The essence of the latter is constituted by the interaction of motivational-orientation, content-operational and evaluative-reflexive components. We consider functions of the presented components that provide creative teaching, innovative competency and technological knowledge in the field of physical – health improving technologies. The paper proposes a simplified model of structuring formation levels of preparedness of Physical Education teachers for using physical – health improving technologies in working with students of secondary schools that can be used inside school. Three levels of readiness are presented: high, medium and low, and the characteristic of preparedness of Physical Education teachers for using physical – health improving technologies at each level.

Key words: *readiness, a teacher of Physical Education, physical – health improving technologies, function, component level.*